

עיקר הממצאים

כמאה מאחזים - נקודות יישוב יהודיות בלתי חוקיות בשטח הגדה המערבית - הוקמו עד היום. המאחז עדי-עד משמש בדוח זה כמקרה מבחן שממחיש כיצד הקמתו וביסוסו של מאחז מביאים לאובדן יכולתם של חקלאים בכפרים הסמוכים לו לעבד את אדמותיהם. ההתבוננות במאחז אחד מסייעת להבין את התופעה הכללית ואת שיטת המאחזים כאמצעי להשתלטות על אדמות פלסטיניות.

בסתיו 1998 פלשו קומץ אזרחים ישראלים לגבעה 799 הסמוכה לכפרים תורמוסעיא, אל-מועי'יר, ג'אלוד וקריות, והקימו מאחז שייקרא בהמשך "עדי-עד". אף על פי שהוקם באורח בלתי חוקי וללא אישור ממשלה, רשויות ומשרדי ממשלה סייעו בדרכים שונות להקמתו של עדי-עד, וחלקם תומכים בו גם היום. בולטת במיוחד מעורבותה של החטיבה להתיישבות - גוף מיישב האחראי מטעם הממשלה על הקמתם וביסוסם של יישובים ישראלים, ופועלת במסגרת ההסתדרות הציונית העולמית. פעילותה של החטיבה מצויה באחריותו של משרד ראש הממשלה וממומנת באופן מלא מתקציב המדינה. הדוח חושף כי להקצאות הקרקע שקיבלה החטיבה להתיישבות מהממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש אין תוקף חוקי, וכי לחטיבה להתיישבות אין כלל מעמד בקרקעות שהיא הקצתה וממשיכה להקצות בעדי-עד.

במשך 14 שנות קיומו של עדי-עד ביצעו ומבצעים אזרחים ישראלים עשרות עבירות - פליליות ומינהליות - בשטח המאחז ובאדמות הסובבות אותו. עבירות אלה אינן זוכות למענה הולם מיד הגורמים המופקדים על אכיפת החוק בגדה המערבית.

מחדלי האכיפה משותפים הן לצה"ל, המופקד באמצעות המינהל האזרחי על הטיפול בעבירות המינהליות הכוללות בנייה בלתי חוקית ופלישה לאדמות חקלאיות, והן למחוז ש"י במשטרת ישראל, המופקד על הטיפול בעבירות הפליליות הכוללות עבירות אלימות, עבירות רכוש והשתלטות על אדמות. מחוז ש"י מחויב לפעול למניעת עבירות, לאתר עבריינים ולמצות חקירות באופן שיוביל להגשת כתבי אישום נגד חשודים.

הקמת המאחז - על מבני המגורים, מבני הציבור, השבילים והגינות שבו - כרוכה במעשים עבריינים במהותם: הקמת יישוב בגדה המערבית ללא אישור הדרג המדיני, ללא התוויית תחום שיפוט ליישוב בצו שהוצא על ידי אלוף הפיקוד, וללא תוכנית מפורטת שמכוחה ניתן להוציא היתרי בנייה, וכפועל יוצא מכך - בלא שהוצאו היתרי בנייה לאף אחד מהמבנים במאחז.

בעדי-עד 57 מבנים - 13 מהם ניצבים על קרקע בבעלות פלסטינית פרטית בלתי מוסדרת, והיתר על אדמות ציבוריות (אדמות מדינה) - כולם כאמור נבנו ללא היתרי בנייה. במאחז מתגוררות היום 26 משפחות; מיום הקמתו גדל השטח שבתוך הכביש ההיקפי שמסביב למאחז כמעט פי 30; שטחים נוספים במרחב שסביבו - שעובדו בעבר בידי חקלאים פלסטינים - נתפסו על ידי ישראלים ששתלו בהם כרמים וגידולים חקלאיים אחרים. כדי להקל על הגישה אליו וממנו נפרצו בסביבותיו דרכים. מאז

הקמתו בשנת 1998 ועד 2011 הוציא המינהל האזרחי 81 צווי הריסה למבנים ועבודות בשטח. רובם המכריע של הצווים לא נאכפו, והמאחז עומד על תלו. בנוסף חתם ראש המינהל האזרחי על צו לפינוי פלישה חקלאית בנוגע לחלקה המצויה בבעלות פרטית פלסטינית, אך הצו לא מומש. בעקבות אי-אכיפת הצו עתרו בעליה של החלקה לבג"ץ בסיוע יש דין. לפלישות חקלאיות נוספות לא הוצאו צווי פינוי.

לעבירות המינהליות בשטח המאחז מצטרפות עבירות פליליות נגד פלסטינים ורכושם, המתרחשות בסביבתו מאז הקמתו. עבירות אלה נענות באכיפת חוק כושלת האופיינית לאכיפת החוק על ישראלים בגדה המערבית כולה. במסגרת הכנת דוח זה תיעד יש דין 96 אירועים נפרדים של עבירות פליליות שהתרחשו בסמוך לעדי-עד, באדמות הכפרים ג'אלוד, קריות, תורמוסעיא ואל-מוע"יר, מ-1998 ועד יולי 2012: 21 עבירות אלימות (ירי, הכאה, ידויי אבנים ואיומים), 47 עבירות רכוש (גניבה, הצתה, פגיעה ברכוש, פגיעה בגידולים חקלאיים ובעצי פרי, גניבת יבול חקלאי ועוד) ו-28 עבירות השתלטות על אדמות (גידור, עיבוד, הצבת מבנה, קרוואן, או חממה, סלילת כביש בשטח החלקה, סילוק פלסטינים או מניעת גישתם לחלקותיהם והסגת גבול). מתוכם עקב יש דין אחר חקירתם של 58 אירועים שהתרחשו משנת 2005 ושהוגשה בעקבותיהם תלונה במשטרה, בדרך כלל בתחנת בנימין שבמחוז ש"י. מתוך 49 תיקים שטיפול גורמי החקירה והתביעה בהם הסתיים - כ-92% מהתיקים נסגרו בשל כישלון החוקרים בחקירתיהם¹: 41 תיקים נסגרו בעילות המעידות על כישלון החקירה - "עברייני לא נודע" ו"חוסר ראיות מספיקות"; 3 תיקים נסגרו בעילה בלתי מוצדקת לכאורה - לפי עמדת הצוות המשפטי של יש דין - של "אין אשמה פלילית", ויש דין ערער על סגירתם.

הנתונים מלמדים כי קיומו של המאחז מייצר פעילות עבריינית - מינהלית ופלילית - אשר אינה זוכה למענה אכיפתי הולם מידי הרשויות האמונות על אכיפת החוק בגדה המערבית. במקום לנקוט את הפעולות הנדרשות על מנת לעצור את מעשי העבריינות תוך מיצוי כל האפשרויות הקבועות בדין, רשויות המדינה נמנעות מלהפעיל את הכלים העומדים לרשותן ואינן מספקות לתושבים הפלסטינים הגנה ראויה לגופם ולרכושם.

אף כי המאחז הוא נקודת התיישבות בלתי חוקית, שהבנייה וההימצאות בשטחו הן הפרת חוק, מדינת ישראל דואגת להבטיח את שלום תושביו, באמצעות צה"ל. ההגנה שמספק צה"ל כוללת שמירה על גבולות השטח הבנוי של המאחז ויצירת אזור חיץ שנועד למנוע חיכוכים בין תושביו לשכנים. הקמת עדי-עד הובילה את צה"ל להגדיר שטחים נרחבים כאזורים לכניסת פלסטינים, וכן שטחים חקלאיים נוספים שהפלסטינים רשאים לגשת אליהם רק באישור ובתיאום מראש עם צה"ל. שטחים נוספים הפכו בלתי נגישים לפלסטינים בעקבות אירועי אלימות, התנכלויות ואיומים מצדם של אזרחים ישראלים, אשר נטעו חשש ופחד בלבם של החקלאים הפלסטינים. בעקבות זאת נמנע מחקלאים רבים לעבד את אדמותיהם, או שהם יכולים לעבדן רק באופן חלקי ובלתי רציף.

1 מתוך תיקי החקירה שהטיפול בהם הסתיים ותוצאותיו ידועות ליש דין.

מחדליהם של גורמי אכיפת החוק – כישלון החקירות, הרשלנות, אוזלת היד והעלמת העין – מאפשרים השתלטות מתמשכת על קרקעות והגדלת מרחב השליטה של המאחז באמצעות פעילות עבריינית.

להגבלת הגישה לקרקעות חקלאיות ולהתנכלויות התכופות יש השלכות כלכליות מרחיקות לכת על ארבעת הכפרים, שכלכלתם התבססה כמעט רק על חקלאות. אובדן היכולת להתפרנס מחקלאות אילץ רבים מתושבי הכפרים לחפש מקורות פרנסה חלופיים. המעטים שעדיין נסמכים על חקלאות לפרנסתם מדווחים על הפסדים כספיים עצומים בגלל הגבלת גישה מלאה או חלקית לאדמות, פחד להגיע אליהן ולעבדן, או השחתת הגידולים והיבול בידי ישראלים. כספים שהושקעו בעיבוד החלקות ובטיפוח הגידולים יורדים לטמיון, וכך גם הרווח העתידי ממכירת התוצרת.

אדמות אלו הן אדמות פרטיות שאינן מוסדרות, ואם אינן מעובדות כמה שנים רצופות ניתן להכריז עליהן כאדמות ציבור. לפיכך הפסקת העיבוד עלולה להביא לאובדן הזכות הקניינית על האדמות, וכך יכולה הקרקע לעבור לידי המדינה או לידיהם של פולשים. בחינת רצף האירועים באזור מאז הקמת עדי-עד מעלה חשד כי מבחינתם של חלק מהאזרחים הישראלים באזור זוהי תוצאה רצויה.

הדוח מציג את הקשר בין כישלונם של הגורמים האמונים על אכיפת החוק ועל הגנה על הפלסטינים ורכושם, ובין נישול פלסטינים מאדמותיהם, על ידי שרטוט רצף שתחילתו בהיעדר אכיפת חוק אפקטיבית על אזרחים ישראלים - הן במישור הפלילי והן במישור המינהלי - וסופו באובדן יכולתם של בעלי אדמות פלסטינים לעבד את אדמתם ולהתפרנס מפריה.